

Grønlands IT-Råds

IT-tjek 2004

Med fokus på

Teleforhold

Medieområdet

Sundhedsområdet

Uddannelsesområdet

IT som demokrativærktøj

1. Indledning

IT-Rådet vurderer i de årlige IT-tjek generelt

- Anvendelsen af informationsteknologi i den private og offentlige sektor.
- ”Barrierer” for en hensigtsmæssig anvendelse af informationsteknologi.
- Udviklings- og effektiviseringsmuligheder.

I lighed med tidligere år er udvalgt nogle områder, som det efter Rådets opfattelse er særligt relevant at sætte fokus på:

Teleforhold

Medieområdet

Sundhedsområdet

Uddannelsesområdet

I forbindelse med arbejdet har Rådet bl.a. indhentet informationer fra relevante offentlige myndigheder og visse private virksomheder som led i gennemførelsen af dette års undersøgelse. Desuden har Rådet besøgt Nasjonalt Senter for Telemedisin i Tromsø, samt fået præsenteret telemedicinske tiltag i København.

Hvert kapitel består af en opridsning af tingenes tilstand indenfor det aktuelle område, og afsluttes med et afsnit med IT Rådets vurderinger og anbefalinger for området.

I dette IT-tjek konkluderes bl.a. at:

- *Tele området bør liberaliseres ud fra en helhedsorienteret samfundsmæssig betragtning.*
- *Det med henblik på udbredelsen af Internet anvendelsen pålægges Tele Greenland A/S at udbyde en dial-up- eller bredbåndsforbindelse til Internettet til en lav fast månedlig afgift.(100,- kr. /md.)*
- *Det er nødvendigt med fortsat fokus på drift og udvikling af teknologisk platform (ATTAT og PC'ere på skolerne), samt øget opmærksomhed på pædagogisk anvendelse og skabelse af indhold på IKT området.*
- *De telemedicinske muligheder bør udnyttes bedre.*
- *Der bør træffes beslutning om indførelse af DVB-T på landsplan.*
- *Borgere uden egen PC eller Internetadgang, skal have samme mulighed som andre for information og deltagelse i digitale rådslagninger bl.a. på biblioteker og offentlige institutioner.*
- *Grønlands Statistik bør starte løbende indsamling af data vedr. befolkningens IT-brug som en del af basisstatistikken.*

2. Teleforhold

I Rådets IT-tjek 2003 konkluderes bl.a. at:

- *Teknologiudbredelsen er for lille.*
- *Uddannelsesområdet halter teknologisk bagud i forhold til Atuarfitsialak.*
- *Digital forvaltning er aktuelt nu.*

Dette er områder som kræver handling nu for at sikre et økonomisk råderum til på længere sigt at bevare og udbygge den velfærd vi ønsker for at udvikle samfundet.

Teleområdet har en afgørende betydning på alle tre områder.

IT-Rådet foreslog i sit IT-tjek 2001 bl.a.:

- At der blev gennemført en tjenesteliberalisering af adgangen til at dele og videreudleje transmissionskapacitet.
- At der blev gennemført en udredning om mulighederne for en videre liberalisering .

I løbet af 2004 har Direktoratet for Boliger og Infrastruktur fremlagt en Teleredegørelse for Landstinget på forårssamlingen.

I marts blev afholdt en Telekonference (Serraneq 2004).

På denne blev der bl.a. givet udtryk for følgende kritik.

- Udbredt bruger-tilfredshed med monopol-situationen
- Manglende konkurrencepres på Tele Greenland, hvilket medfører mindre dynamik, omkostningseffektivitet og produktfornyelse end muligt
- Med en omsætning på DKK 0,65 mia. vejer telesektoren tungt i Grønlands økonomi
- Innovation og pris effektive teleydelser er afgørende for IT-udviklingen i Grønland

Kort må det kunne siges, at den nuværende situation for Tele-sektoren i Grønland som påpeget af Rådet stadig er underlagt en mindre dynamisk og samtidig omkostningstung leverandør, med deraf følgende høje priser på kommunikationsydelser.

Eller sagt med andre ord: Tele Greenland A/S' monopol på hele kommunikationsområdet er en barriere for IT-udviklingen i Grønland.

Et tilbagevendende tema var spørgsmålet om mulige scenarier for en liberalisering af telekommunikationen. Her argumenterede ikke mindst de private virksomheder og organisationer for en øget liberalisering. Argumenterne for en liberalisering af markedet går især på tjenesteliberalisering, idet de fleste fortalere herfor var enige i, at en liberalisering af infrastrukturen næppe er hverken realistisk eller ønskelig pga. stordriftsfordelene for samfundet.

Der udestår et nærmere arbejde med at belyse mere præcist:

- hvad konsekvenserne vil være, af differentierede priser og produkter i hhv. byer og bygder,
- hvor grænsen for en fortsat koncessioneret infrastruktur skal sættes, og
- hvorledes finansieringen af forsyningspligtunderskuddet skal ske.

Der var enighed om, at prisen for at benytte telekommunikation ikke måtte være en begrænsning for udvikling og brug af IKT i Grønland. Der var dog også en erkendelse af, at betingelserne i Grønland gør det meget dyrere at etablere og drive telekommunikation end i de fleste lande, som Grønland typisk sammenligner sig med.

Volumentakseringen var et tilbagevendende tema gennem konferencen, hvor flere deltagere ønskede alternativer hertil, herunder evt. forskellige satser for forskellige kundegrupper, forskellige produkter med differentierede priser, en mulighed for fast pris på forbrug (flat-rate) m.m.

Konferencen sendte et klart signal til de politiske beslutningstagere om, at politisk handling er nødvendig nu. Der er brug for visioner og mål, så der etableres en politisk platform for udviklingen af telesektoren. Hertil kommer nødvendigheden af, at der afsættes de nødvendige midler til at realisere målsætningerne.

Liberalisering

Efter Rådets opfattelse er det helt afgørende, at man drøfter de overordnede mål, før man for alvor kan diskutere, om øget konkurrence er det rette middel. Der vil være en række spørgsmål, man skal tage stilling til omkring ens priser i hele landet, udbredelse af ny teknologi, hvad der skal satses på fremover etc. etc.

IT-Rådets anbefaling om internetadgang til fast pris på 100 kr. om måneden kan jo være et mål, som kan få stor betydning for markedet.

Dernæst kræver en beslutning om liberalisering grundige analyser og overvejelser om, hvad der med fordel kan liberaliseres, for at man opnår de overordnede mål til lavest mulige omkostninger for det grønlandske samfund.

Det er umiddelbart IT-Rådets vurdering, at den tekniske udvikling gør det stadig vanskeligere at opretholde monopolet. For eksempel vil digital radio og tv skabe flere alternative muligheder for kommunikation. Det samme gælder for trådløse net. Det er problematisk at have barrierer for sådanne aktiviteter, som i øvrigt vil kunne udvikle det grønlandske samfund.

Det er klart, at der er store forskelle i de omkostninger, der er ved at forsyne forskellige dele af Grønland med bestemte tjenester. Samtidig er det vigtigt, at der er et billigt tilbud af basale teletjenester til alle. Der vil derfor være behov for mekanismer, der sikrer en vis udligning. Men det skal ikke på forhånd hindre konkurrence.

Det er også værd at være opmærksom på, at liberalisering kræver etablering af en regulator, der kan virke uafhængigt af teleselskaberne og ejerne. Det vil sige, at hvis landsstyret bevarer ejerandele i TELE, må regulator kunne træffe afgørelser uafhængigt af landsstyret. Den model bruges i mange lande i Europa, der har liberaliseret, uden at staterne har solgt aktierne i de tidligere telemonopoler.

De krav, samfundet vil stille til telesektoren, kan stilles via reguleringen (lovgivningen) i stedet for at blive stillet via ejerskab. Det gælder, uanset i hvor høj grad der liberaliseres.

Det har været fremført i debatten, at TELE vil være mindre attraktiv for konkurrenter at investere i, hvis der er konkurrence. Det argument er kun rigtigt, hvis TELE har eller får en profit på monopolmarkedet, som er større end man kunne have opnået, hvis der var åbnet for konkurrence. Men så

er det fordi, der tages højere priser end, hvad der er nødvendigt for at understøtte tjenester, der ikke kan betale sig.

Prisen på Internet adgang for private husstande

Siden midt i 1990'erne¹ har der været visioner om, og udtrykt vilje til at udnytte Informations-teknologien til at opnå nogle fordele, som er ekstra synlige når vi har så stort et land, med så lille befolkning.

I Strukturpolitisk Handlingsplan er bl.a. følgende fremhævet;

”Den spredte bosætning og den skæve fordeling af uddannede, kvalificerede lærerkræfter gør, at der i praksis ikke er lige adgang til uddannelsessystemet.

Der er ikke kvalificerede lærerkræfter nok til overalt i Grønland at opretholde en kvalitet i undervisningen, som gør eleverne i stand til at gennemføre en formel uddannelse. Lærermangelen er mest udpræget i bygder og de mindre byer, og elever fra disse steder har en lav uddannelsesfrekvens.

Både menneskeligt og samfundsøkonomisk skal der sættes på de ressourcer der er og derfor skal alle børn have en realistisk mulighed for at få en uddannelse. Nødvendigheden af at se nye veje er vigtig.”

Internettet har åbnet enestående muligheder for at mindske de geografiske afstandes betydning.

Fjernundervisning er en mulighed, herunder et af midlerne til ”livslang læring”.

Her handler det ikke kun om at indhente specifikke færdigheder, men i lige så høj grad om at give befolkningen den fortrolighed med edb der gør at fokus flyttes fra teknik til indhold. Ellers sagt på en anden måde, at det bliver lige så naturligt at bruge Internettet som det er at bruge en telefon.

I øjeblikket går udviklingen i samfundet i retning af Digital forvaltning som et middel til at tilbyde borgerne bedre service for samme eller færre midler.

Denne udvikling vil understøttes af, at en større del af borgerne vil have økonomisk mulighed for at benytte de nye teknologiske muligheder.

Endelig vil erhvervslivet kunne få glæde af ”handel på nettet” - hvis kunderne har råd.

Adgang til - og brug af - Internettet er således et skridt på vejen til at sikre alle lige muligheder i nutidens/fremtidens informationssamfund således at man modvirker opdeling i a-hold og b-hold, hvor de svage hægtes af udviklingen, og samtidig kan holde udviklingen af samfundet som helhed i gang i denne informationsalder, så det ikke er samfundet som hægtes af.

¹ Et udsnit:

Grønland og informationssamfundet, Elementer i en informationsteknologisk strategi. Landsstyrets IT-arbejdsgruppe, 1996).

Strukturpolitisk handlingsplan (2000).

Grønlands IT-råds IT-tjek 2001, Årlig gennemgang af forslag, anbefalinger og status, Grønlands IT-Råd, 2001.

Vi bygger en nation, Grønlands muligheder i Internet-samfundet, -Forslag til en national IT-strategi, Grønlands IT-Råd, 2000.

Der er mange barrierer for den enkelte borgers brug af Internettet. En af dem er at mange ikke har en PC.

En anden og måske stærkere barriere er de priser der gælder for den enkelte borgers brug af Internettet (og hvorfor anskaffe en PC, hvis man alligevel ikke har råd til at bruge den?).

Priserne for telefoni og Internet er løbende sænket.

Alligevel er det de færreste som har råd til at "slippe" børnene (og sig selv for den sags skyld) løs på nettet med de nuværende priser.

Dette skyldes både at prisen ikke kendes, og at den vil være for høj for mange.

En måde at give udviklingen et løft kunne være at tilbyde fri Internet med alm. modem² udenfor normal arbejdstid – altså aften/nat og weekend hvor man i forvejen har nedsatte priser (hvor telefonnettet er mindre belastet) til en fast pris på 100,- kr. / md. eller mindre uanset forbrug.

En sådan løsning kunne tænkes ind i en strategi hvor man erkender at der må være geografisk forskel på tilbudene for at undgå at udviklingen må vente på de få. Man kunne gøre en sådan "langsom" flat-rate til en del af forsyningspligten og på den måde undgå at koble nogle områder af befolkningen af udviklingen.

IT-Rådets vurdering

På baggrund af Teleredegørelsen, den afholdte Telekonference, og udviklingen det seneste år, er der særligt 2 temaer, der efter IT-Rådets vurdering bør følges op på:

- liberalisering
- prisen på Internet adgang for private husstande

² Teknisk en adgang med en lille båndbredde, fx 48-64 kb, uanset om man gør det via analog modem eller via ADSL

3. Uddannelsesområdet

På uddannelsesområdet kan man se at der i Finanslov 2004 er afsat midler (2,75 mio. kr. på konto 40.01.14) til et IT-center til varetagelse af driften af ATTAT.

Der kalkuleres samtidig med brugerafgift/finansiering på 1,0 mio. kr. og en trafikafgift til Tele Greenland på 2 mio. kr.

I Finansloven for 2005 er de forventede tal:

IT-center 1,286 mio kr.

Trafikafgift 4,3 mio. kr

Brugerafgift 1,5 mio.kr.

I skrivende stund – primo november - har der dog ikke været stillingsopslag i forbindelse med centeret, men forhåbentlig kommer det på plads, så fremtiden for ATTAT projektet kommer i faste rammer.

ATTAT fungerer godt og stabilt uden nævneværdige problemer.

Alle de institutioner der har ønsket at være på ATTAT er tilkoblet. Der er dog enkelte steder med tekniske problemer, f.eks. Uummannaq som endnu ikke er på.

Det samlede antal er så oppe på 105.

Der er ca. 1.500 logons på FirstClasssystemet om dagen.

Der er nu 13.900 brugere oprettet på ATTAT hvoraf de 8000 ikke logger sig på og således ikke anvender det.

Der sendes ca. 1.000 mails om dagen via ATTAT hvilket giver en indikation af at systemet faktisk anvendes af mange.

Enkelte institutioner har ikke meldt tilbage om de ønsker at være med, og om dette skyldes uvidenhed om systemet eller andet er pt. ikke til at vide, men det bør der måske forskes lidt mere i.

At anvende tal for elev/PC ratio kan betyde at der derved fokuseres mere på hvor mange maskiner en institution har i stedet for at fokusere på hvad de anvendes til – altså om IT-faktisk er implementeret i undervisningen. Angiveligt er der institutioner med flere maskiner som ikke er i drift, idet der på stedet ikke er den nødvendige tekniske kompetence.

Der bør derfor fremover, i takt med at der opnås et rimeligt minimumsniveau, fokuseres mere på den pædagogiske anvendelse af IT frem for mængden af hardware på den enkelte skole.

Med hensyn til Det Pædagogiske IT-kørekort er der pt. ca.20 % af lærerne der har gennemført og bestået. Der tilmeldes mellem 75 og 100 lærere pr år, men der er stort frafald og kun ca. en fjerdedel gennemfører med succes. Der foreligger ikke planer for hvad der stilles op med de lærere der ikke gennemfører, og altså ikke består, og hvorledes man motiverer samtlige lærere til at tage kurset.

Måske kan lærernes fagforening og arbejdsgiverne overveje et tillæg for bestået Pædagogiske IT-kørekort frem for en del af en generel lønstigning, eller nå frem til et andet økonomisk incitament.

Der findes ikke et sikkert tal på hvor mange lærere der er i Grønland som har erhvervet det Pædagogiske IT-Kørekort, idet nogle af de som har gennemført er rejst fra landet, mens der er kommet nye til. Flere af de nyansatte har erhvervet kørekortet i Danmark inden de tiltrådte stillinger i Grønland.

Der er nu 2 grønlandske lærere til rådighed for uddannelsen, hvilket skønnes tilfredsstillende i forhold til det antal der uddanner sig pt.

IT-Rådets vurdering

Alt i alt spores der fremgang på området, men der synes at være behov for en fast og kontinuerlig forankring af arbejdet med anvendelsen af IKT i uddannelsessektoren.

Vigtige fokusområder kunne være:

- Fortsat drift og udvikling af teknologisk platform (ATTAT og PC'ere på skolerne)
- Øget opmærksomhed på pædagogisk anvendelse og skabelse af indhold på IKT området.

4. Sundhedsområdet

I det forgangne år er der sket flere markante ting på Sundhedsområdet. Direktøren og kontorchefen er begge stoppet i deres job og i juni hvor dette materiale blev samlet var kun kontorchefens stilling besat. Direktoratet havde således ikke nogen direktør. Dette gjorde det selvsagt vanskeligt for den fungerende ledelse at fremkomme med en egentlig strategi for området.

I oktober måned er der dog udsendt et forslag til IT strategi i høring..

Man har afholdt et seminar for at afdække problemerne og finde stabile løsninger.

Der søges bl.a. fortsat efter en Elektronisk Patientjournal – løsning og her er man nået til at fokusere på færdige produkter, eller såkaldte hyldevarer i stedet for at få udviklet et skræddersyet produkt. På kysten findes der pt. to systemer og der er derfor nedsat en arbejdsgruppe der skal finde frem til et fælles system.

Et ventelistesystem er på vej. Dette system udvikles af en IT-leverandør i Nuuk.

Man søger at afsætte penge til udskiftning af serverne på kysten hvor sundhedsdistrikterne selv har investeret i nye arbejdsstationer, samt til oprettelse af en egen supportfunktion. Denne funktion placeres i Hjemmestyrets IT-afd og der søges på denne måde et nærmere samarbejde med IT-afdelingen. Man ønsker det fysiske på plads, men møder en del økonomiske og bureaukratiske hindringer på vejen.

Man er i gang med en fuldstændig digitalisering af røntgenområdet. En omlægning der giver umiddelbare fordele i forhold til at distribuere billeder til fx Rigshospitalet til hjælp med diagnose.

Desuden samarbejdes med Bispebjerg Hospital (Teledermatologi).

I samtlige sundhedsdistrikter, undtagen Ittorqortormiut og Qaanaaq, har Tele Greenland videokonferenceudstyr der er til rådighed, men dette anvendes yderst sparsomt eller slet ikke.

Der er sket flere fremskridt på tandklinikområdet hvor klinikkerne før har kørt helt isoleret og ofte uden Internetadgang. Dette er nu ændret således at klinikkerne har velfungerende udstyr med Internet opkobling, samt mulighed for samarbejde med tandlægehøjskolerne i Danmark. Selvom systemet ikke er specielt brugervenligt, er det dog et godt skridt på vejen.

Alt i alt en klar forbedring af situationen fra sidste år, men man savner en overordnet politisk og administrativ strategi afstemt efter de vanskelige forhold Grønland byder udviklingen i forhold til de økonomiske rammer. Man kunne efterlyse et større samarbejde mellem direktoratet, kysten og IT-afdelingen, således at direktoratet og kystledelsen ikke skulle beskæftige sig med teknik og vedligehold, men alene med udvikling af strategier som IT-afd. teknisk førte ud i livet.

Set i lyset af infrastrukturen og økonomien generelt i landet kunne man ønske sig investeringer i tekniske løsninger der kan spare transporter fra kysten og ind til DIH, eller andre løsninger der kan frigøre økonomiske og andre ressourcer der kan anvendes på patientbehandling. Med andre ord, en overordnet strategi og vision forankret i en realistisk økonomisk ramme.

Det danske sundhedsdatanet (MedCom), giver kommunikationsstandarder, fx XML og fungerer desuden som et teknisk ”knudepunkt” for videokonferencer.

En tilslutning hertil fungerer således som en ”stikdåse” eller ”Plug and Play” løsning for VPN forbindelser og alle systemer i Danmark følger denne standard.

Desuden deltager Fyns Amt i et projekt (Baltic e-Health) som betyder at denne kommunikationsstandard benyttes stadig flere steder i såvel de nordiske som de baltiske lande.

Udover muligheden for billig tilslutning til en infrastruktur som lever op til kravene om behandling af personfølsomme oplysninger, rummer systemet flere fordele.

Alene hospitalet i Odense regner med at mangle 10 ud af 30 speciallæger indenfor ultralyd og radiologi.

Her kan en tilslutning til MedCom hjælpe på to måder, nemlig ved at:

- Forbedre den enkelte speciallæges muligheder for faglige udfordringer uanset fysisk placering og dermed gøre det mere attraktivt at arbejde i udkantsområder (Odense betragtes i denne forbindelse som et sådant). Samme problematik gør sig i endnu større grad gældende her i landet.
- Give mulighed for at ”shoppe” rundt efter ledig/billig speciallægekapacitet. Det kan fx være at en speciallæge i Litauen kan vurdere røntgenbilleder godt, billigt og ikke mindst hurtigt i forhold til fx Rigshospitalet. Her kan tidsforskellen være en hjælp.

IT-Rådets vurdering

I forbindelse med det udsendte forslag til strategi som er et fornuftigt skridt på vejen, er der en række forhold det er vigtigt at holde sig for øje:

- Alle nye tiltag har en tendens til at medføre øgede løbende udgifter. Dette medfører igen at budgetter fremover skal tilpasses. Derfor er det meget vigtigt at binde de mange forskellige strategier og projekter i systemet op politisk, så man undgår at projekter som startes, efterfølgende dør langsomt ud (pga. mangel på midler) og investeringer i nye tiltag derfor er spildt.
- Der består en risiko for, at man ved at fokusere for meget på at følge med udviklingen andre steder, risikerer at prisen for dette er så høj, at der mangler penge til at implementere den viden man allerede har. Her kan en vurdering af om man har behov for - og ressourcer til - at være på forkant være relevant.

5. Medieområdet

Et område som særligt trænger sig på som en af fremtidsmulighederne er det såkaldte digitalt terrestriske sendenet (DVB-T). De digitale signaler er jordbaserede på samme måde som signalerne til en analog stueantenne. Systemet bruges allerede i dag af følgende grønlandske tv-stationer til videre sending af satellit tv-stationer: Nuuk TV, Sisimiut TV og Arctic TV.

I sit IT-Tjek for 2003 har Rådet anbefalet, at der i forlængelse af Landsstyrets anbefaling af, at bruge DVB-T standard til rund-spredning af TV-programmer, udarbejdes konkret beslutningsgrundlag, og at der herefter træffes beslutning om indførelse af DVB-T på landsplan.

Denne anbefaling kan fastholdes på baggrund af den udvikling der er sket på området.

Tv og radio udvikler sig i disse år fra "gammeldags form" (analog) til den nye måde at sende radio og tv-signaler på; digitalt. Fordi vores tv-apparater er analoge, behøver man, når man modtager digitale signaler en modtager (settop-boks) der kan oversætte og afkode de digitale signaler til det analoge tv-apparat.

Fordelene ved digital satellitmodtagning er en væsentlig forbedret billed- og lydkvalitet og et større udbud af tv-kanaler og radiosignaler. Man får med digitalt tv aldrig "snevejr" eller skygger i ens tv-billede. En yderligere fordel som digitalt tv byder på er interaktive tjenester, som dog endnu ikke er særligt udviklet. Med digital teknologi kan ens hjem blive et multimediehjem.

Der sker nemlig en sammensmeltning af radio, fjernsyn og pc'er. Denne sammensmeltning gør det muligt at tilslutte forskelligt udstyr til hjemmets digitale anlæg i et netværk. Eksempler herpå kunne være hjemme pc, playstation, telefon, overvågning og styring af hjemmets elektriske anlæg m.v.

Den europæiske standard for digitalt tv (DVB, Digital Video Broadcasting) har i år 11-års jubilæum. Endnu er det kun den tyske delstat Berlin som har taget skridtet fuldt ud og slukket for de analoge sendere. Det bliver sandsynligvis også Tyskland, der som det første land slukker helt for analogt tv i 2006.

En af de væsentligste fordele ved DVB og den afledte multimediestandard (MHP, Multimedia Home Platform) er, at den gør forbrugerne uafhængige af proprietære "settop-bokse" fra de enkelte udbydere af programpakker.

På længere sigt er der behov for, at leverandører til broadcast-industrien videreudvikler udstyr, således at endnu flere interaktive muligheder kan implementeres. Og der en bred vifte af servicetilbud til seerne på det lange sigt f.eks. offentlig information af betydning for borgerne i almindelighed. I den sammenhæng er der også mulighed for kombinere en digital forvaltning med digitalt tv.

I Danmark kan man i øjeblikket alene modtage signaler fra DVB-T via TV2/Nord-forsøg i Nordjylland, udover det bruger man DVB-T bl.a. i England, Sverige, Finland, Tyskland, samt Frankrig med stigende succes.

Tidligere har Tele Greenland A/S præsenteret hvordan man kunne etablere og ibrugtage DVB-T mht. KNR's sendenet. Man har taget udgangspunkt i at byerne selv skal have deres egen satellitmodtagere med store paraboler, og så derfra distribuere det digitale signaler ud til byen og

bygderne via transmittere. På denne måde kunne slippe for alle de transmittere der er mellem byerne, samt de fordyrende serviceudgifter.

DVB-T er ikke alene beregnet til tv – sende nettet kan sagtens bruges til radio, Internet m.m., og kan udbygges efterhånden som behovet opstår.

IT-Rådets vurdering

Set i lyset af den teknologiske udvikling og udviklingen i Europa, er det Rådets vurdering at:

- Landsstyrets tidligere anbefaling af, at bruge DVB-T standarden til rund-spredning af TV-programmer, bliver stadigt mere relevant.
- Der træffes beslutning om indførelse af DVB-T på landsplan.

6. IT som demokrativærktøj

At være aktiv i det demokratiske samfund, hænger tæt sammen med at være aktiv i informationscirkulationen. Hvis vi ser demokratiets grundlæggende idé som den, at alle mennesker er ligeværdige og ligestillede i forhold til samfundets institutioner, burde alle ligestilles så vidt muligt med hensyn til information og tilegnelse af færdigheder i at anvende Internettet og dets interaktive potentiale. En uligevægt vil uvilkårligt føre til mere demokratisk handlerum for nogen og mindre for andre.

Status

I forslaget til en national IT-strategi fra 2000: "Vi bygger en nation. Grønlands muligheder i Internet-samfundet", havde Grønlands IT-Råd som et af fokusområderne valgt at omtale demokratiet i samfundet. Da IT-Rådet gennem sit årlige IT-tjek ikke giver status på alle fokusområder fra 2000, har fokus og status på demokrati ikke været aktuel før nu.

1. Adgang til Internettet samt IT-færdigheder

Indledningsvis skal det bemærkes, at datagrundlaget med datamangel i IKT-anvendelsen i demokratiske processer gør, at der her vil forekomme skønsmæssige vurderinger. De seneste tal og undersøgelser fra Grønlands Statistik vedr. udbredelse og anvendelse af informationsteknologi blandt borgerne i Grønland stammer fra 2001. Selvom udviklingen inden for IT-området er gået stærkt i den mellemliggende periode, giver herværende omtalte hovedlinjer retvisende billede af tendensen, da indikatorer og strukturer, som ligger til grund for den digitale kløft, ikke har bevæget sig væsentligt.

Hvis man tager befolkningens PC-erfaring som indikator, var 40 % af befolkningen stadig ikke integreret i IT-samfundet i 2001. I denne gruppe er overrepræsenteret personer uden erhvervsuddannelse og lav indkomst, folk bosat i bygderne og folk som har grønlandsk som deres eneste sprog (hovedsprog). Sammenholdt med, at den private PC og Internet spredning er lavest for de samme befolkningsgrupper, konstateres, at adgangen til IT-samfundet og til det digitale samfund er socialt skævt fordelt. 49 % af befolkningen over 15 år havde adgang til en PC enten hjemme og/eller på jobbet, mens 36 % havde adgang til Internettet enten hjemme og/eller på jobbet. Befolkningens PC erfaring er skævt fordelt i forhold til bopæl, således at 71 % af befolkningen i byerne i 2001 havde anvendt en PC mod kun 41 % af befolkningen i bygderne.

Der er også tydelig relation mellem respondentens sprog og PC erfaring, således at 92 % af befolkningen med dansk som hovedsprog tidligere har anvendt en PC, mens dette kun gælder for 53 % af befolkningen med grønlandsk som hovedsprog (mens der hos de dobbeltsprogede var på 90 %).

Befolkningens PC erfaring er skævt fordelt i forhold til erhvervsuddannelse, hvor 92 % af befolkningen med en mellemlang eller lang erhvervsuddannelse har PC erfaring mod kun 49 % af befolkningen uden erhvervsuddannelse. Årsagen til aldrig at have anvendt en PC svarede 41 %, at det skyldtes manglende viden, mens 34 % har svaret, at de ikke har råd til at anskaffe sig en computer og 20 % at de ikke har behov. Kun ca. hver tredje husstand (37 %) er i besiddelse af en PC i 1999 (til sammenligning med Island på 73 %, USA 58 %, Norge 57 %, England 41 % og Frankrig på 35 %). Der kan således konstateres, at der er en markant sammenhæng mellem job og PC adgang, hvor de lavest lønnede har den ringeste adgang til en PC på deres arbejdsplads, således

at adgangen til informationsteknologien har en social slagside. Den sociale slagside forstærkes yderligere af den store gruppe uden for arbejds-markedet, som jo ikke har IT adgang på jobbet, og som typisk lever af relativt lave overførselsindkomster.

2. *Satsninger og mål*

Den generelle udbredte brug af elektroniske kommunikationsmidler og informations-teknologi har gennem det seneste tiår haft en vis offentlig og politisk bevågenhed. IT-Rådet er gennem de sidste par år kommet med flere anbefalinger som bl.a. går ud på nedbrydning af barrierer for en hensigtsmæssig anvendelse af informations-teknologien både med henblik på udviklings- og effektiviseringsmuligheder og anvendelse af IT i den private og den offentlige sektor. Endvidere har IT-Rådet identificeret barriererne som bl.a. teletakster, viden om brugen af Internettet og adgang til en PC for alle. Vedr. teletakster har Rådet bl.a. anbefalet, at alle borgere får mulighed for at vælge en internetadgang med fast lav pris uanset forbrug (flat-rate på max. 100 kr./md) og overvejelser vedr. gratis udlån af af PC'er til lavindkomst husstande med under et vis indkomstniveau.

På grund af Grønlands store geografiske udstrækning og de begrænsede ressourcer til formidling har den demokratiske debat og information haft vanskelige vilkår. I dag transmitteres Landstingets debatter delvist direkte via radioen. Flere af landstyrepolitikernes taler og oplæg i forskellige fora uden for landstingssalen lægges ind på Hjemmestyrets web-side. Og det samme gør sig i større og større omfang med politiske og offentlige dokumenter såsom oplæg, love, bekendtgørelser, regler og vedtægter. IT-Rådet har anbefalet initiativer til fremme for demokrati via nettet, fx. transmission af Landstingets og kommunalbestyrelsernes møder live med lyd og billede via Internettet og politiske spørgetimer med lands- og kommunalpolitikere, ligeledes over nettet.

Således kan det konstateres, at der ikke skorter på ideer og visioner blandt IT-rådgiverne om, hvordan informationsteknologien kan understøtte det repræsentative demokrati, men der savnes en samlet politisk vision vedr. implementering og konkrete udmeldinger om, hvordan og hvornår IT kan komme til at understøtte demokratiet.

Anbefalinger

Brugen af Internettet er stigende, men det kan også lægges til grund, at der består en betydelig skævhed i udbredelsen af Internet adgangen i befolkningen. Det er den bedst uddannede og højest lønnede del af befolkningen, der typisk har adgang til Internettet fra privathjemmet.

At have adgang til Internettet fra privatboligen er en uvurderlig kilde for børn og unge til at lære Internet og computer mediet at kende og at lære at foretage informationssøgning gennem leg og afprøvning. Det er en adgang og brug, der i høj grad kan øge kendskabet til den omliggende verden, og som på en måde vil medvirke til at øge det generelle uddannelsesniveau. De på en uformel måde tilegnede IT-færdigheder understøtter brugen af IT i undervisningsinstitutionerne og i erhvervslivet.

På det nuværende grundlag er der en overhængende risiko for, at en stor befolkningsgruppe bliver tabt og ikke får muligheden for at få samme gavn af Internettet og informationsteknologien som de mere privilegerede. De demografiske skævheder i internetadgang og computerbrug vil vedblive et demokratisk problem - og udlignes ikke de økonomiske/sociale forskelle, kan Internettet bidrage til at forstærke kløften mellem informationsfattige og informationsrige.

Der er således tre afgørende barrierer for befolkningens anvendelse af Internettet:

viden om brugen
adgang til en PC i private hjem
teletakster

Den elementære viden, der er nødvendig for at anvende Internettet, er tilgængelig for de fleste gennem skole, kurser eller via bekendte. Når først brugen indledes, udvikler brugeren uden videre sine færdigheder. IT-Rådet har i en særskilt notat redegjort for barrierer og løsningsmuligheder i relation til adgangen til en PC i private hjem

IT-Rådets vurdering

- at rådets tidligere anbefalinger implementeres via en konkret formuleret landsstyrepolitik, der bl.a. tager sigte på at modarbejde den eksisterende digitale kløft i Grønland, der især går mellem økonomiske, sproglige, uddannelsesmæssige og sociale skel og den geografiske skævhed;
- der skal på forhånd defineres og foreligge en politisk strategi og vision om, hvilke input man ønsker fra borgerne i de demokratiske processer;
- der skal foreligge klare retningslinier fra myndighedernes side for, hvilken slags dialog man ønsker at føre med borgerne og hvordan man vil indsamle data og gøre brug af deres meninger og præferencer;
- at det med henblik på udbredelsen af Internet anvendelsen pålægges Tele Greenland A/S at udbyde en dial-up- eller bredbåndsforbindelse til Internettet til en lav fast månedlig afgift. De afgørende barrierer for udvikling af brugen af Internettet bør løses ved, at der i lighed med andre lande gives adgang til brugen af Internettet til en fast pris. En sådan ordning kan eksempelvis tilrettelægges således, at der alene kan tegnes et fastpris abonnement gældende for tiden efter kl. 18.00 og i weekenderne (samt helligdage). En omkostning på fx 100,- kr. om måneden for en dial-up forbindelse må antages at indebære en prissætning, der i meget betydeligt omfang vil medvirke til en forøgelse af brugen af Internettet;
- en beskrivelse af, hvordan andre samfundsmæssige formål, fx udbredelsen af anvendelsen af Internettet i alle grupper af samfundet, kan fremmes ved den telepolitiske planlægning;
- de borgere, der ikke har en computer eller ikke er tilknyttede Internettet skal have samme mulighed som andre for information og deltagelse i digitale rådslagninger bl.a. på biblioteker og offentlige institutioner;
- at Grønlands Statistik løbende indsamler data vedr. befolkningens IT-brug, herunder hvor mange der har PC i hjemmet og hvor mange der bruger Internettet etc., således at politikere, myndigheder og rådgivere har redskaber for at handle inden for spørgsmålet om informationsteknologi og demokrati.

IT-Rådets sammensætning 2003:

Medlemmer

Ole Kielmann Hansen, formand

Daniel Thorleifsen

Jens Klaus Lennert

Ole Horsfeldt (udtrådt pr. 18. juni)

Peter Lorentz Nielsen

René Ljunggren

Therkel Mathiassen (indtrådt pr. 1. juli)

Tilforordnet

Sune Rahn (udpeget af Ministeriet for Videnskab Teknologi og Udvikling)

Sekretær for Rådet

Ulrik Løvehjerte, Landsstyrets Sekretariat, IT-afdelingen

Ordforklaringer

- ADSL** Asymmetric Digital Subscriber Line. ADSL er en modem teknologi som konverterer almindelige telefonlinier til højhastigheds digitale linier, og der-med muliggør meget hurtig Internetforbindelse.
- Dial-up** Metode hvor man kalder op hver gang man skal på Internettet, som det kendes fra et almindeligt modem.
- DVB-T** DVB-T er et system til transmission af digitale TV-signaler via jordbaserede sendenet. Digital TV er en ny og mere effektiv metode til TV-transmission end det traditionelle analoge TV. Hvor et program ved analog udsendelse beslaglægger en TV-kanal, kan der med den digitale teknologi sendes minimum 4 programmer på TV-kanalen, eller der kan opnås en højere kvalitet, f.eks. såkaldt HDTV (High Definition TV). Samtidig kan der tilbydes nye typer tjenester.

Tekniske fordele og ulemper ved DVB-T

Fordele

- Signalet kan mange steder modtages på eksisterende antenner
- Modtagelsen er uafhængig af kabeltilslutning og mulig overalt indenfor dækningsområdet
- Signalet kan modtages uden fast monteret antenne, (der stilles dog visse krav til dækning og sendestyrke, hvis portabel modtagelse skal sikres overalt)
- Beboelsesområderne i Grønland begrænser sig i geografisk udstrækning og udbygningen af de eksisterende sendestationer med digitale sendere vil være et overskueligt projekt både økonomisk og teknisk.
- Opbygningen af et jordbaseret sendernet vil i takt med konvergensen mellem tele-, it- og radio/TV-tjenester udgøre en ny konkurrerende infrastruktur

Ulemper

- Infrastrukturen er dyrere end i forhold til videredistribution af satellitkanaler (DVB-S)
- Der kan ikke distribueres så mange kanaler som med fx kabel- eller satellitdistribution. Dette vurderes dog ikke som noget problem i Grønland, idet DVB-T åbner mulighed for omkring 100 kanaler i samme by.

- Flat-rate** Takstprincip hvor man betaler en fast pris uanset forbrug.